

TÁRSADALOMISMERET

Az Ember és társadalom (és részben a Földünk – környezetünk) műveltségterület tartalmait a szakiskolákban egyetlen tantárgyon keresztül, komplex módon közvetíti a Társadalomismeret című tantárgy. A három évfolyamban több tematikus egységbe szervezve a *történelem*, a *társadalomismeret*, az *erkölcs és etika*, a *hon- és népismeret*, a *társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek*, valamint a *filozófia* területeinek tartalmait különböző arányban tartalmazza. Ezeken kívül a tantárgy a Művészetek műveltségterületből a *mozgókép kultúra és médiaismeret* tartalmainak közvetítésére is szolgál. A tantárgyon belüli komplexitás mellett lényeges elvi és szervező erő az új tartalommal bíró osztályfőnöki (Osztályközösség-építő, a továbbiakban OSZTÁLYKÖZÖSSÉG-ÉPÍTÉS:) és a Kommunikáció – magyar nyelv és irodalom (a továbbiakban Koma) tantárgyakkal való szoros együttműködés, tantervi összehangoltság, ami a tematikai kapcsolódás mellett a tantárgy iskolai megvalósításának is fontos alapvetése.

A Társadalomismeret tantárgy főbb feladatai a Köznevelési törvény szakiskolákra vonatkozó szakaszaiból és a 2012-ben elfogadott NAT-ból következően fogalmazhatók meg:

- a történelmi múlt megismerése járuljon hozzá a jelen összefüggései, az összetett társadalmi folyamatok megértéséhez;
- események feltárása, bemutatása és értelmezése révén fejlessze a tanulók készségeit, kompetenciát, melynek révén sikeres felnőtté válhatnak;
- támogassa a felnőtté váló szakiskolai tanulók tudatos közéleti részvételét, az aktív állampolgárrá válásukat, erősítse a demokrácia értékeit gondolkodásukban;
- segítse elő szűkebb és tágabb közösségekhez tartozás személyes megélését, felelősségtudatos magatartásukat;
- a történelmi események tanulmányozása tegye képessé a szakiskolai tanulókat a jelenben való eligazodásban, és segítse a jövőre való felkészülésüket;
- a szakiskolai tanulók életkorához és érdeklődéséhez igazodva a történelmi megismerés során kapjanak képet a múltról, és különösen a közel múlt világáról, a jelent alakító tényezőiről;
- személyes élményt alakítson ki a tanulóknál a történelmi szituációkkal kapcsolatban, lehetőséget biztosítson a történelemből fakadó tanulságok levonására;
- a történelem problémaközpontú megközelítése biztosítsa az önismereti, a társas kapcsolati kultúra fejlesztését és a pozitív énkép kialakítását a tanulóknál;
- a társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek ismeretkör legfőbb feladata, hogy reflektáljon a diákok társadalmi tapasztalataira.

A tantárgy tanításának céljai a szakiskolai közismereti tantárgyrendszerben a következők:

- A differenciált történelmi gondolkodás kialakítása, az adatok, tények, fogalmak, a történettudomány által kínált konstrukciók (sémák) rugalmas adaptálásával, illetve a történettudomány vizsgálati eljárásainak (történeti probléma felismerése, megfogalmazása, a kritika, az interpretáció) alkalmazásával.
- A tanulók ismerjék fel és értsék meg azt, hogyan és miért éreztek, gondolkodtak, cselekedtek másként az emberek a múltban, mint a jelenben élők.
- A történelmi kulcsfogalmak, a történelmi folyamatok megértése és elsajátítása segíti a tanulókat a múltra vonatkozó magyarázatok, következtetések és értékelések megértésében, a történelmi ismeretek rendszerezésében, a múlttal és a múlt megismerésével kapcsolatos kérdések egyre árnyaltabb megválaszolásában, a különböző korok és események összehasonlításában, az összefüggések azonosításában, valamint az önálló következtetések és vélemények megfogalmazásában.

- A társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek ismeretkör legfőbb célja, hogy a különböző társadalomtudományok (szociológia, szociálpszichológia, politológia, jogtudomány, közgazdaság-tudomány stb.) nézőpontjából mutasson be jelenségeket, problémákat, és segítse a tanulókat ezek értelmezésében, következtetések megfogalmazásában; valamint segítse a szakiskolai tanulókat a szűkebb és tágabb környezetükben való eligazodásban, boldogulásban.
- Fontos cél továbbá, hogy a személyes tapasztalatra építő készségfejlesztő módszerek alkalmazásával a tantárgy megalapozza és fejlessze a diákok szociális, erkölcsi és jogi érzékét, és erősítse problémamegoldó gondolkodásukat.

Lényeges eleme a kerettantervi programszerkezetnek a bemeneti és kimeneti mérések rendszere, amely által pontos képet lehet kapni a szakiskolába belépő tanulóknak a tantárgyhoz kapcsolódó kompetenciáiról és ismereteiről, illetve azok hiányáról, és ennek ismeretében lehet megvalósítani a szakiskolai közismereti kerettantervet, amely lehetőséget ad a tanulók különbözőségének kezelésére.

9. évfolyam

A hat tematikus egység olyan tartalmakból épül fel, amelyek az osztályközösség-építés és a kommunikáció – magyar nyelv és irodalom tantárgyakkal szoros kapcsolatban állnak. Olyan nevelési célok megvalósítására adnak lehetőséget, mint a tanulás, az iskola, a tudás értékeinek, hasznának felismertetése, a társadalom, a közösségek és az egyén kapcsolatának vizsgálata, valamint támogatás a magyar demokratikus intézményrendszerben való eligazodásban. Ezek a tartalmak olyan tevékenységeken keresztül valósulhatnak meg, amelyek mind az egyének, mind az osztályközösségek számára fejlesztést tesznek lehetővé. A tanulók korábban nem megfelelő szintre fejlesztett kulcskompetenciái, illetve a meglévő kompetenciák bővítésére, fejlesztésére adnak lehetőséget, mint például a szóbeli és írásbeli kifejezőkészség, az önálló véleményalkotás, a kritikai gondolkodás vagy a térbeli tájékozódás.

A 9. évfolyamon a társadalomismeret tantárgyi célja az, hogy a tanulók képesek legyenek

- a magyar történelem és társadalom alapvető folyamatainak megértésére,
- az egyén szerepének értékelésére és a közösséghez tartozás felelősségének elfogadására,
- kritikusan szemlélni a tömegmédia általuk fogyasztott termékeit,
- saját érdekeiknek megfelelően használni Magyarország demokratikus intézményrendszerét,
- értékelni a tudást, megbecsülni iskolát, az osztályközösséget, osztálytársaikat, valamint kihasználni a szakiskola által biztosított tanulási lehetőségeket.

A 9. évfolyam két félévében a társadalomismeret tantárgy a kommunikáció – magyar nyelv és irodalom tantárggyal összefogva egy-egy – a félévek témáit összekapcsoló – feladatot határoz meg. Az első félév tanóráinak összegzése egy virtuális osztálykönyv készítése, ennek legfontosabb célja, hogy e munkafolyamat során az osztály tagjainak kapcsolatai erősödjenek az együttes tevékenységek, a közös cél és produktum révén. A második félévben szintén a kommunikáció – magyar tantárgy keretében elindított osztályújság elkészítése az a félévet összefogó, összetett tevékenység, aminek tartalmainak szélesítésére a társadalomismeret tartalmaihoz kapcsolódó különböző típusú és műfajú, írásos és képes anyagok szolgálhatnak.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyarország Európában	Órakeret 2
Előzetes tudás	Alapvető topográfiai ismeretek; elemi tájékozódás Európa és Magyarország térképein.	
A komplex műveltség-területhez kapcsolható fejlesztési feladatok	A térbeli és időbeli tájékozódás fejlesztése. Topográfiai ismeretek szerzése. Gyakorlottság növelése különböző információforrások használatában.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Magyarország földrajzi elhelyezkedése, az Európai Unió országai, tájékozódás Magyarország és Európa térképein, saját településének elhelyezése a térképeken.</p> <p>Az EU, Magyarország, Budapest, az adott település, iskola elhelyezkedése térben – falitérképeken, internetes térképeken (google maps, google earth). Magyarország szomszédai, Magyarország megyéi és úthálózata, azonosítás térképeken.</p> <p>A térkép legfontosabb elemeinek (vizek, domborzati jelölések, államhatárok, települések) megkeresése, azonosítása a térképen.</p> <p>Távolságok becslése és számítása térképeken, események, jelenségek topográfiai helyének megmutatása térképen. Néhány kiemelt esemény, jelenség topográfiai helyének elhelyezése vaktérképen. Internetes térképek használata. Táblázatok értelmezése, adatok kikeresése, összefüggések megfogalmazása.</p>		<p><i>Természetismeret:</i> térképhasználat.</p> <p><i>Matematika:</i> mennyiségek összehasonlítása.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> földrajzi nevek; idegen nyelvű honlapok, alkalmazások.</p> <p><i>Osztályközösség-építés:</i> ismeretek Magyarországról, az EU-ról.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Közép-Európa, Nyugat-Európa, Kelet-Európa, Dél-Európa, Észak-Európa, Európai Unió, régió, ország, állam, szövetség, rendszerváltás, demokratikus berendezkedés, úthálózat, infrastruktúra.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az egyén szerepe a történelemben – A magyar történelem kiemelkedő alakjai – Világhírű magyar tudósok, művészek és sportolók	Órakeret 2
Előzetes tudás	Általános iskolai előzmények.	
A komplex műveltség-területhez kapcsolható fejlesztési feladatok	<p>Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóira. Az emberi (történelmi) cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása konkrét példákon.</p> <p>A kiemelkedő tevékenységek, teljesítmények megismerése révén az egyén szerepének és felelősségének súlyának megbecsülése.</p> <p>Az egyéni felelősségérzet erősítése, felelősségvállalás másokért, a közösségért.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Életutak, életművek megismerése.</p> <p>Az egyén szerepe a történelem, a nemzet sorsának alakításában; hősiesség, felelősség, célok és eredmények.</p> <p>I. Szent István, II. Rákóczi Ferenc, Széchenyi István, Deák Ferenc, Bartók Béla, Szent-Györgyi Albert, Puskás Ferenc, Papp László életútja, tevékenysége, teljesítménye, hatása.</p> <p>Az egyén, a társadalom és az adott kor összefüggéseinek vizsgálata konkrét példákon.</p> <p>A tehetség és siker összefüggésének felismerése.</p>		<p><i>Kommunikáció – magyar nyelv és irodalom:</i> a személyiség szerepe, magyar művészek.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> sportteljesítmények.</p> <p><i>Osztályközösség-építés:</i> felelősségvállalás, társadalmi és közösségi szerepek.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Egyéniség, államférfi, politikus, Nobel-díj, tehetség, teljesítmény, népszerűség, ismertség, karrier, társadalmi mobilitás, értékteremtés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A tudás és az iskola szerepe a társadalomban	Órakeret 4
Előzetes tudás	Általános iskolai előzmények.	
A komplex műveltség-területhez kapcsolható fejlesztési feladatok	Az iskola, a tanulás szerepének felismerése. Az emberiség tudásának gazdagodási folyamatának bemutatása. A tanulás és az iskola (a tankötelezettség) értelmezése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A tanulás eredményessége, a tanulás hiányának következményei – tapasztalatok megvitatása, érvek ütköztetése.</p> <p>Az emberi tudás – mesterségek, tudományok rendszere – kialakulásának megismerése konkrét példák során.</p> <p>A tanulás fontossága, egyéni és közösségi haszna.</p> <p>Az iskola társadalmi szerepe, célja – elképzelések, vélemények ütköztetése.</p> <p>A tudás fogalmának átalakulása, az egész életen át tartó tanulás szükségessége.</p> <p>A tudományos-technológiai fejlődés hatásai – példák gyűjtése, összehasonlítás, értékelés.</p>		<p><i>Osztályközösség-építés:</i> iskola, tanulás, a tudás szerepe.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Egész életen át tartó tanulás, tudomány, iskolarendszer, iskolatípus, tankötelezettség, információ, információforrás, tudás, információs társadalom, tudásalapú társadalom, tapasztalati és elméleti tudás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Egyén és társadalom	Órakeret 8
--------------------------------------	---------------------	---------------

Előzetes tudás	Általános iskolai előzmények.
A komplex műveltség-területhez kapcsolható fejlesztési feladatok	A közösségek és az egyének sokféle kapcsolatrendszerének bemutatása. A társadalmi és az egyéni érdekek összeegyeztetése, ennek problémáinak, konfliktusainak felismerése, a konfliktuskezelés gyakorlása, vitakultúra fejlesztése.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	
<p>Az emberi kultúra jellegzetességei, sokfélesége, gazdagsága. A társadalmi szintű egyéni és csoportérdekek érvényesítése – ellentétek, konfliktusok felismerése, megoldási módok keresése. Férfi és női szerepek a társadalomban, munka- és feladatmegosztás, együttműködés és rivalizálás, emancipáció, matriarchális és patriarchális társadalmak. A szabadidő a történelemben – egyéni és társadalmi összefüggései; információgyűjtés, összehasonlítás, rendszerezés, véleményalkotás. Esetmegbeszélések, elemzések, mindennapi élethelyzetek elbeszélése, eljátszása.</p>	
Kulcsfogalmak/fogalmak	Kultúra, emancipáció, matriarchális, patriarchális társadalom, párt, érdekvédelem, érdekérvényesítés, multikultúra, munkakultúra, fizikai és szellemi munka.
Kapcsolódási pontok	
<p><i>Kommunikáció – magyar nyelv és irodalom:</i> vita, érvelés.</p> <p><i>Osztályközösség-építés:</i> vitakultúra, konfliktuskezelés, szabadidős tevékenységek.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Média és társadalom	Órakeret 8
Előzetes tudás	Általános iskolai előzmények.	
A komplex műveltség-területhez kapcsolható fejlesztési feladatok	<p>A médiaműfajok közötti különbségek, illetve az egyes médiumok műsorstruktúrájának megismerése.</p> <p>A média társadalmi szerepének és működésének feltárása.</p> <p>A médiahasználattal kapcsolatos kritikai gondolkodás, tudatos választás képességének fejlesztése személyes élményekre építő képességfejlesztő módszerekkel.</p> <p>A mozgókép szövegértési fejlesztése a tevékenységközpontú, kreatív médiapedagógia eszközeivel.</p> <p>A kereskedelmi kommunikációval, a reklámozással kapcsolatos megfontolt tudatos fogyasztói szerep kialakítása.</p> <p>Az online kommunikációban való tudatos és kreatív részvétel.</p> <p>Az adatbiztonsággal, jogtudatossággal, a függőség és egyéb veszélyek elkerülésével kapcsolatos ismeretek tudatosítása.</p> <p>A közösségi tartalmak előállításához kapcsolódó etikai szabályok elsajátítása, a felelősség, a tájékozottság fejlesztése.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A tömegmédia világa: a nyomtatott, az elektronikus és a digitális média.</p> <p>A média társadalmi, gazdasági, politikai funkciói, eszközei, jellegzetességei. Kultúra és szórakoztatás, a médiafogyasztás.</p> <p>A média különféle funkcióinak azonosítása, előnyeinek és hátrányainak felismerése.</p> <p>Az aktuális televíziós nézettségi adatok elemzése, értelmezése.</p> <p>A filmes hatásesszközök és a filmalkotási folyamat feladatmegosztásainak megismerése, az alkotói folyamat mint munka. A filmbefogadás működésmódjára történő reflexió.</p> <p>Tanulási és szórakozási lehetőségek, hasznos dolgok és veszélyek – tv, internet, a biztonságos internethasználat szempontjainak tudatosítása.</p> <p>A médiaszövegek befogadásának tanulmányozása, a közönség médiafogyasztási szokásainak kritikus megfigyelésére alapozott tudatos mű- és műsorválasztás.</p> <p>A manipuláció veszélyeinek, technikáinak felismerése, azonosítása konkrét példákban.</p> <p>Az életkori sajátságoknak és az elvárható tájékozottságnak megfelelő érvkészlettel és példákkal alátámasztott vita a média társadalmi szerepéről, működésmódjáról, pl. a médiahasználattal kapcsolatos függőségekről, a médiafinanszírozással összefüggő kérdésekről, a médiabefolyásolásról, manipulációról, a saját tartalmak közzétételéről, az erkölcsi és jogi normák alkalmazásáról.</p>		<p><i>Kommunikáció – magyar nyelv és irodalom:</i> médiával kapcsolatos ismeretek, szövegértés.</p> <p><i>Osztályközösség-építés:</i> szabadidős tevékenységek, fogyasztói szokások, magatartásformák.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Média, médium, tömegmédia, tömegkommunikáció, az „újmedia”, sajtóműfaj, nézettségi adat, műsorstruktúra, célközönség, plán, vágás, jelenet, storyboard (képes forgatókönyv), forgatás, utómunka, manipuláció, médiahack.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Intézményeink működése	Órakeret 6
Előzetes tudás	Általános iskolai előzmények.	
A komplex műveltség-területhez kapcsolható fejlesztési feladatok	<p>Hivatalos és magánügyek megkülönböztetése.</p> <p>Országos intézmények – országgyűlés, kormány, minisztériumok, bíróságok, adóhivatal – feladatainak, működésének megismerése.</p> <p>Helyi intézmények – önkormányzat, polgármesteri hivatal, az egészségügyi, az oktatási és egyéb funkciójú helyi intézmények – áttekintése.</p> <p>Ügyintézés a gyakorlatban – hasznos tudnivalók, a helyi adottságok, körülmények, kommunikáció és asszertív viselkedés.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A modern polgári állam funkciói, intézményei. A demokratikus berendezkedés, a hatalommegosztás. A mai magyar állam főbb jellemzői. Az önkormányzat intézményei. Különböző ügyek intézésének gyakorlata, a kulturált viselkedés gyakorlása. Különböző emberi élethelyzetek megfigyelése, következtetések levonása, magatartásminták elemzése, értékelése. Mindennapi élethelyzetek elbeszélése, eljátszása.		<i>Kommunikáció – magyar nyelv és irodalom:</i> szóbeli és írásbeli szövegalkotás, hivatalos stílus. <i>Osztályközösség-építés:</i> a helyzetnek megfelelő magatartás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Állam, államszervezet, önkormányzat, hatalmi ág, demokrácia, alkotmány – alaptörvény.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A tanulók teljesítményének a mérése	Órakeret 2 óra
--------------------------------------	-------------------------------------	-------------------

A fejlesztés várt eredményei az évfolyam végén	A tanuló ismerje Magyarország helyét Európában, földrajzi, politikai elhelyezkedését, a magyar államszervezet főbb szereplőit, az önkormányzati intézményeket, a tömegmédia fontosabb csatornáit, a manipuláció eszközeit. Képes legyen értékelni, megbecsülni az egyéni és közösségi értékeket, a tudást, a tanulást, és értse az egész életen át tartó tanulás személyes és társadalmi szükségességét.
---	--

10. évfolyam

A 10. évfolyam programját a tanulók forrás- és tevékenységközpontú munkáltatása határozza meg. Ebben a keretben a tanulóknak a történelmi múlt (és a jelen) különböző típusú forrásainak (szöveg, kép, tárgy, audiovizuális) jellemzőivel és feldolgozási szempontjaival kell megismerkedniük, és tudniuk kell észlelni a szerzők szándékait, nézőpontját. Az egyes történelmi események és helyzetek problémaközpontú elemzése segítheti a múlt és a jelen eseményeinek a megértését.

Az cél az, hogy az évfolyam programja elmélyítse és kiszélesítse a tanulók ún. történelmi gondolkodását, amelynek segítségével képesek lesznek az egyes történelmi (és jelenben zajló) események megértésére, az eseményekkel kapcsolatos forrásokban megjelenő eltérő nézőpontok értelmezésére.

A 10. évfolyam anyaga két tematikus egységre épül. Az első félévben a tanulók megismerkednek az európai történelem egy-egy fontosabb eseményével és az ezekhez kapcsolható történelmi-politológiai alapfogalmakkal. A második félévben a jelenhez kapcsolható történelmi, társadalmi, gazdasági jelenségek értelmezését végzik el történelmi példák segítségével.

A tanév során a tanulók produktumai az egyes témákhoz kapcsolódó, azokat bemutató téma-tablók lesznek, amelyeket részben a tanórákon, részben projektek keretében készíthetnek el.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Múlt és jelen képekben és szövegekben	Órakeret 15
Előzetes tudás	Az európai és magyar történelem alapvető eseményeinek (idő, történet) (pl. honfoglalás, 1848/49-es szabadságharc) és az eseményekben részt vevő kiemelkedő személyiségek ismerete.	
A komplex műveltség-területhez kapcsolható fejlesztési feladatok	<p>A történelmi megismerés módjainak, forrásainak, eszközeinek megismerése konkrét példákon.</p> <p>Az európai és magyar történelem kiemelkedő eseményeinek megismerése, ahogy a műalkotások láttatják (festmények, szobrok, épületek stb.).</p> <p>Stílus és tartalom összefüggéseinek felismerése konkrét példákban.</p> <p>Makro- és mikrotörténelem kapcsolódásának megmutatása források vizsgálatával.</p> <p>A filmnek mint a történelmi események láttatójának bemutatása .</p> <p>Gyakorlottság növelése különböző információhordozók, források használatában adott szempontok betartásával.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Írott és tárgyi források, forrástípusok megismerése, a szerzők/alkotók nézőpontjának azonosítása, alapvető tartalmi elemek felismerése szövegekben, képeken, filmekben.</p> <p>A történelmi események és a család- és helytörténet kapcsolatainak a felismerése, speciális források (pl. oral history – elbeszélte történelem, település- és földrajzi nevek) megismerése.</p> <p>Filmelemzés alapjainak az ismerete (kép, hang, szöveg, vizualitás, rendezői szándék, befogadás-történet), filmelemzés – a történelmi tények tükrében (pl. 80 huszár, Trója).</p> <p>Az európai és magyarországi forradalmak alapvető eseményei (1848/49, 1956).</p> <p>A forradalmakhoz kapcsolódó írott források elemzése (újság, irodalmi jellegű szövegek stb.).</p> <p>A történelmi/társadalmi konfliktusok okainak felismerése, a konfliktust lezáró folyamatok értelmezése (forradalmak a történelemben: az 1956-os forradalom eseménytörténete – képekben, a diktatúrák és a személyi kultusz természete).</p> <p>Ismeretszerzés különböző típusú dokumentumokból – újság, plakát, röpirat és irodalmi alkotások elemzése.</p>		<p><i>Természetismeret:</i> tájékozódás a térképen.</p> <p><i>Matematika:</i> adatok értelmezése.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> földrajzi és személynevek.</p> <p><i>Osztályközösség-építés:</i> a személyiség szerepe, információforrások használata.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Írott és íratlan forrás, forrástípus, makro- és mikrotörténelem, forradalom, diktatúra, személyi kultusz, demokrácia, konfliktus, kompromisszum, médium, újság, plakát, napló, memoár.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Múlt és jelen képekben és szövegekben	Órakeret 15
Előzetes tudás	A 9. évfolyamon tanultak ismerete. Különbségek és azonosságok felismerése a társadalomban (vagyon helyzet, iskolázottság, foglalkozások). Szokások, ünnepek a családban.	

A komplex műveltség-területhez kapcsolható fejlesztési feladatok	<p>A jelen társadalom és gazdaság jellegzetes vonásai a történelmi tapasztalatok tükrében, térben és időben – alapvető tájékozottság szerzése, az eligazodáshoz szükséges összefüggések, kapcsolatok felismerése a konkrét jelenségekben, témákban.</p> <p>Gyakorlottság növelése az információhordozók használatában.</p> <p>Az együttműködés, a vitakultúra fejlesztése.</p> <p>A munkaerőpiac alapvető fogalmainak, szerepének, szereplőinek, szabályainak megismerése a modern társadalomban (a rabszolgapiactól a munkaközvetítőig – a munkaerőpiac változásai a történelemben).</p>
---	---

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Nemek és szerepek a történelemben a jelen társadalmában.</p> <p>A társadalmi rétegződés okai, integráció és szegregáció.</p> <p>A társadalmi mobilizáció – nyílt és zárt társadalmak most és a múltban.</p> <p>Nők és férfiak a társadalomban.</p> <p>A „vállalkozó” történelmi típusai – térben és időben (hajósok, bankárok, konkvisztádorok, újtók és gondolkodók, tudósok).</p> <p>A társadalom és a földrajz, települések; tér és társadalom változásai a történelemben. Kultúrák tájban és időben, térben.</p> <p>Szokások, hagyományok: családi, vallási és társadalmi ünnepek.</p> <p>Az ünnepek szerepe a társadalomban és a családban (rítusok, kultuszok, jeles napok).</p> <p>Hit, vallások, egyházak. Vallások és kultúrák, világvallásoktól a szektákig.</p> <p>A feldolgozás módjának közös meghatározása, részvétel a kivitelezésben.</p> <p>A munkaerőpiac működésének elveinek, szabályainak megismerése, gyakorlati ismeretek szerzése a helyi sajátosságok figyelembevételével.</p>		<p><i>Természetismeret:</i> tudósok, felfedezők.</p> <p><i>Matematika:</i> adatok értelmezése.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> földrajzi nevek, személynevek.</p> <p><i>Osztályközösség-építés:</i> munkavállalás; család; vallási közösségek.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Társadalmi rétegződés, társadalmi mobilizáció, integráció, szegregáció, asszimiláció, nemi szerep; vallás, egyház, fundamentalizmus, reformáció, szekta, kereszténység, iszlám, buddhizmus, sintoizmus, munkaerőpiac, munkavállaló, munkanélküli, munkanélküliség, foglalkoztathatóság.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A tanulók teljesítményének a mérése	Órakeret 2 óra
--	--	---------------------------

A fejlesztés várt eredményei az évfolyam végén	<p>A tanuló legyen tisztában a társadalom és gazdaság alapvető tulajdonságaival, ismerje fel a történelemben zajló változásokat és azt, hogy ezeknek az ismerete nélkülözhetetlen a napjainkban zajló társadalmi, gazdasági, politikai, művészeti folyamatok (és azok változásainak) a megértéséhez.</p>
---	--

11. évfolyam

A hét tematikus egység olyan tartalmakból épül fel, amelyek az Osztályközösség-építés és a Kommunikáció – magyar nyelv és irodalom tantárgyakkal szoros kapcsolatban állnak. Olyan nevelési célok megvalósítására adnak lehetőséget, mint a normakövető magatartásra, a környezettudatos magatartásra vagy az aktív állampolgárságra nevelés. Ezek a tartalmak olyan tevékenységeken keresztül valósulhatnak meg, amelyek mind az egyének, mind az osztályközösségek számára fejlesztést tesznek lehetővé. A tanulók korábban nem megfelelő szintre fejlesztett kulcskompetenciái fejlesztésére, illetve a meglévő kompetenciák bővítésére, továbbfejlesztésére adnak lehetőséget, mint például a szóbeli és írásbeli kifejezőkészség, az önálló véleményalkotás, a kritikai gondolkodás.

A 11. évfolyamon a társadalomismeret tantárgyi célja az, hogy a tanulók képesek legyenek

- a különböző világképek jellemzőinek felismerésére, a világvallások azonosítására;
- a magyar történelem és társadalom alapvető folyamatainak megértésére;
- az egyén szerepének értékelésére és a szűkebb és tágabb közösséghez tartozás felelősségének elfogadására;
- a társadalmi normák erkölcsi értékének és gyakorlati hasznának felismerésére, betartására;
- a politika világában való eligazodásra, saját értékeinek és érdekeinek megfelelő döntések meghozatalára;
- a gazdaság leglényegesebb információinak megértésére, az egyén gazdasági lehetőségeinek felmérésére és a pénzügyekben való tájékozódásra.

A 11. évfolyamon a Társadalomismeret tantárgy a Kommunikáció – magyar nyelv és irodalom tantárgyhoz kapcsolódva határoz meg egy feladatot. Az év folyamán az osztályok tagjai csoportos blogírást folytatnak. Ez jelenti mind az egyes tanórákhoz kapcsolódó jegyzetek írását, mind a körülöttük lévő világban történő eseményekre való reagálást. Az év végén az osztály tagjai közösen áttekintik a tanév során keletkezett bejegyzéseiket, és azokat megvitatják, értékelik.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A világkép	Órakeret 6
Előzetes tudás	Általános iskolai előzmények.	
A komplex műveltség-területhez kapcsolható fejlesztési feladatok	<p>A különböző világképek, -magyarázatok megértése, jellegzetességeik felismerése, ezek értékelése, a saját gondolataik megfogalmazása, másokkal való megvitatása, és más véleményének, hitének tiszteletben tartása.</p> <p>A globalizáció legjellemzőbb jelenségeinek és folyamatainak értelmezése, ezek mindennapi életre gyakorolt hatásainak azonosítása, és a globalizációs jelenségeket értékelő, önálló álláspontok kialakítása.</p> <p>A generációk közötti kapcsolódások (egymásrataltság, értékrendbeli változások, konfliktusok) feltérképezése.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Világmagyarázatok, a világról alkotott kép változásai. A sokszínű világlátás. Vallások, világvallások.</p> <p>A tanulás, a tudás és a műveltség mai szerepének értelmezése.</p> <p>A fogyasztói társadalom, a jóléti állam és a világgazdasági válságok.</p> <p>Demográfiai problémák Európában és a világban.</p> <p>A globalizáció és fenntartható fejlődés. A globális világ kihívásainak hatása hazánk fejlődésére. Alapvető globális problémák tudatosítása. A kulturális globalizáció előnyei és hátrányai.</p> <p>Generációk, generációs kérdések, konfliktusok. Az időskor és a különböző nemzedékek eltérő életmódja. A nemzedékek közti szolidaritás. Az együttélés szabályainak kialakítása és rendeltetése.</p> <p>A család funkciójának és szerepének változásai napjainkban.</p>		<p><i>Kommunikáció – magyar nyelv és irodalom:</i> különböző megközelítési módok, nézőpontok.</p> <p><i>Természetismeret:</i> környezetvédelem, fenntarthatóság.</p> <p><i>Osztályközösség-építés:</i> a tanulás szerepe; család; vallási közösségek.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Világkép, civilizáció, filozófia, vallás, hit, ateizmus, egyistenhit, többistenhit, világvallás, földrajzi felfedezés, idealizmus, materializmus, gazdasági, társadalmi, politikai rendszer, berendezkedés, fejlődő és fejlett ország, globalizáció, fenntartható fejlődés, terrorizmus, információs társadalom, klímaváltozás, környezetszennyezés, migráció, nyugdíjrendszer, társadalmi szolidaritás, inaktív korú népesség.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A társadalmi normák – szokások és törvények	Órakeret 4
Előzetes tudás	Általános iskolai előzmények.	
A komplex műveltség-területhez kapcsolható fejlesztési feladatok	A társadalmi normák megismerése, megértése és a betartásukra törekvő magatartás bemutatása. A normaszegő magatartás és következményeinek, szankcionálásának felismerése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A társadalmi együttélést szabályozó normák (pl. erkölcsi szabályok, etikett, iskolai házirend, KRESZ, törvények) értelmezése, összehasonlítása, értékelése.</p> <p>A normakövető magatartás jelentőségének belátása.</p> <p>A normaszegés és szankcionálása – mérlegelés, a felelősség belátása.</p>		<p><i>Kommunikáció – magyar nyelv és irodalom:</i> érintkezési formák.</p> <p><i>Osztályközösség-építés:</i> deviancia, szankciók, felelősségvállalás, normakövetés.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Norma, normakövetés, szokásjog, írott jog, törvény, etikett.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A politika világa – a demokratikus politikai berendezkedés	Órakeret 6
Előzetes tudás	Általános iskolai előzmények.	
A komplex műveltség-területhez kapcsolható fejlesztési feladatok	A politikai alapfogalmak megértése, értelmezése a mai magyar politikai életre. Történelmi példákon keresztül a szélsőséges politikai irányok veszélyességének beláttatása. A demokrácia működésének modellálása. Az Alaptörvény fontosabb részleteinek megismertetése. Jogok és kötelességek rendszerének átlátása. Az elemző, kritikai gondolkodás fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A gazdaság, a társadalom és a politika kapcsolata. A politikai berendezkedések: a demokrácia és a diktatúra. A rendszerváltás Magyarországon. Az Alaptörvény főbb pontjai. A politizálás szinterei. A politikai pártok ma Magyarországon.		<i>Kommunikáció – magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés. <i>Osztályközösség-építés:</i> társadalmi és közösségi szerepek.
Kulcsfogalmak/fogalmak	Politika, demokrácia, diktatúra, párt, politikai jog, rendszerváltás, alkotmány, jogállam.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Gazdaság, gazdálkodás, pénzügyek	Órakeret 4
Előzetes tudás	Általános iskolai előzmények.	
A komplex műveltség-területhez kapcsolható fejlesztési feladatok	A közgazdasági és pénzügyi ismeretek, összefüggések megértése. Az ország költségvetésétől az egyén költségvetéséig – az egyéni gazdálkodás gyakorlatának megértése. A realitásérzék fejlesztése, a különböző lehetőségek összevetéséhez, mérlegeléséhez szükséges felelősségtudat erősítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A legfontosabb közgazdasági fogalmak (gazdasági ágazatok, gazdasági szereplők, tőke). Az egyén gazdálkodása, a háztartások gazdálkodása. A legfontosabb pénzügyi ismeretek (bankok, banki szolgáltatások, számlák, hitel, kamat, megtakarítás, thm, bankkártyák, valutaárfolyam, jelzálog). Egyéni költségvetés készítése. Mindennapi élethelyzetek elbeszélése, eljátszása.		<i>Kommunikáció – magyar nyelv és irodalom:</i> szituációs játékok. <i>Matematika:</i> egyszerű gazdasági számítások. <i>Osztályközösség-építés:</i> egyéni és családi költségvetés, tervezés.
Kulcsfogalmak/fogalmak	Gazdasági ágazat, költségvetés, vállalkozás, tőke, banki szolgáltatás, pénzügyi tranzakció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyarország az Európai Unióban, Magyarország és szomszédai	Órakeret 4
Előzetes tudás	Általános iskolai előzmények.	
A komplex műveltség-területhez kapcsolható fejlesztési feladatok	Az EU létrejöttének megismerése. Magyarország és az EU kapcsolatrendszerének feltérképezése. Magyarország és a szomszéd államok kapcsolatának bemutatása, különös tekintettel az ott élő magyar kisebbségekre. Az eltérő kultúrák tiszteletének erősítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Az EU rövid története, az európai integráció. Az EU szervezete. A szomszédos államok és az ott élő magyar kisebbségek kultúrája, helyzete. Részvétel a feldolgozás módjának meghatározásában, kivitelezésében.		<i>Kommunikáció – magyar nyelv és irodalom:</i> a szomszédos országok egyes írói; a határon túli nyelvhasználat. <i>Osztályközösség-építés:</i> kultúra és kommunikáció kapcsolata.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Európai Unió, határon túli magyarság, emigráció, kisebbség, nemzetállam.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A civil társadalom – érdekvédelem	Órakeret 2
Előzetes tudás	A 9–10. évfolyamon tanultak.	
A komplex műveltség-területhez kapcsolható fejlesztési feladatok	A társadalmi, gazdasági problémák iránti érzékenység megteremtése. A társadalmi igazságosság, méltányosság és szolidaritás értékeinek tudatosítása. Az országos és helyi civilszervezet megismertetése, a tanulók számára érdeklődésre számot tartó szervezetek részletes bemutatása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Társadalmi, csoport és egyéni érdekek és az érdekvédelem. Érdekellentétek felismerése, kezelése, erőszakmentes megoldása. A társadalmi szerveződések. A civil társadalom. A fogyasztóvédelem. Önálló információgyűjtés, egy-egy konkrét szervezet munkájának részletesebb megismerése. Esetmegbeszélések.		<i>Kommunikáció – magyar nyelv és irodalom:</i> érvelés, vita. <i>Osztályközösség-építés:</i> egyéni és közösségi érdek, társadalmi és közösségi szerepek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Civil társadalom, civil szervezet, önkéntesség, fogyasztóvédelem, érdekképviselő, érdekegyeztetés, szakszervezet, kamara, polgári engedetlenség, sztrájk.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Természet- és környezetvédelem – Környezettudatos magatartás	Órakeret 2
Előzetes tudás	A 9–10. évfolyamon tanultak.	
A komplex műveltség-területhez kapcsolható fejlesztési feladatok	<p>A gazdasági-társadalmi változások természetre gyakorolt hatásának megismerése.</p> <p>Az ember természetkárosító tevékenységeinek bemutatása, és aktivizálása a különböző környezeti programokban való tudatos részvételre.</p> <p>A környezetért és a fenntarthatóságért érzett felelősség kialakítása.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>A fogyasztói társadalom hatásai a környezetünkre, a „jólét” ára.</p> <p>Az ökológia fogalma.</p> <p>A földi élővilág eltartó képességének korlátai.</p> <p>A technikai civilizáció hatása a földi ökoszisztémára.</p> <p>Pazarló használat, környezetszennyezés, népességgrobbanás.</p> <p>A hagyományos és alternatív energiaforrások gazdasági és társadalmi összefüggései.</p> <p>A természetvédelem és a környezetvédelem.</p> <p>A globális problémák és a lokális cselekvés közötti kapcsolat.</p> <p>Információgyűjtés, esetmegbeszélés, saját tapasztalatok összehasonlítása, mindennapi élethelyzetek elbeszélése, eljátszása.</p>		<p><i>Kommunikáció – magyar nyelv és irodalom:</i> információfeldolgozás.</p> <p><i>Természetismeret:</i> energiaforrások, nyersanyagok, élővilág, környezetvédelem, környezetszennyezés.</p> <p><i>Osztályközösség-építés:</i> felelősségvállalás, fogyasztói magatartás.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Zöld mozgalom, szelektív hulladékgyűjtés, természet- és környezetszennyezés, környezetvédelem, ökológia, ökológiai lábnyom, alternatív energiaforrás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A tanulók teljesítményének a mérése	Órakeret 2 óra
--------------------------------------	-------------------------------------	-------------------

A fejlesztés várt eredményei az évfolyam végén	A tanuló képes legyen a körülötte lévő társadalmi-természeti környezet változásait érzékelni, véleményt nyilvánítani a különböző események kapcsán; tudja, hogy milyen társadalmi normák érvényesek rá, és ezek betartásával legyen képes saját érdekeinek megfelelően cselekedni.	
--	--	--